

نىجاتلىق يولى

مۇھەممەد ئەلى

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

﴿ زامان بىلەن قەسەمكى، ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، بىر-بىرىگە ھەقنى تەۋسىيە قىلىشقان، بىر-بىرىگە سەۋرنى تەۋسىيە قىلىشقان كىشىلەردىن باشقا ھەممە ئادەم چوقۇم زىيان ئىچىدىدۇر﴾

بۇ مۇبارەك سۈرە ئۈچ ئايەتتىن تەركىپ تاپقان، قىسقا ئەمما مەنىسى چوڭقۇر سۈرىلەردىن بىرى بولۇپ، بۇنىڭدا نىجاتلىققا ئېرىشىش (يەنى دوزاختىن قۇتۇلۇش) نىڭ تۆت شەرتى بايان قىلىنغان. مەزكۇر سۈرە قۇرئان كەرىمنىڭ ئاخىرقى سۈرىلىرىدىن بولسىمۇ تەرتىپ بويىچە باشتا نازىل قىلىنغان سۈرىلەردىندۇر.

ئاللاھ تائالا بۇ سۈرىدە قىيامەت كۈنىدىكى ھىساپ-كىتابتا جەھەننەم ئازابىدىن قۇتۇلۇپ نىجاتلىققا ئېرىشىدىغان كىشىنىڭ: - چىن دىلىدىن ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، ئۆزئارا ھەقنى تەۋسىيە قىلىشقان، ۋە بۇ يولدا مۇشەققەتلەرگە ئۇچرىغاندا بىر-بىرىگە سەۋرىنى تەۋسىيە قىلىشقان كىشىلەردىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى. دېمەككى مەزكۇر توت خىل سۈپەتنى ئۆزىدە مۇجەسسەملىگەن مۆئمىن جەھەننەم ئازابىدىن قۇتۇلۇپ، ئاللاھنىڭ مەرھەمىتىگە نائىل بولىدۇ. ئۇنداق بولمىغاندا زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ، جەھەننەمگە كىرىدۇ.

ئەتراپىمىزغا نەزەر سالساق ھەر بىر ئادەمنىڭ نىجاتلىققا- ئۇتۇققا قارىتا چۈشەنچىسى ھەر خىل بولۇپ، مال - دۇنيا توپلاش، يۈز ئابروي قازىنىش، ياكى كەسپىدە ئەڭ يۇقىرى پەللىگە چىقىشتىن ئىبارەت ماددى -مەنىۋى ئىھتىياجقا باغلىنىپ قالغان، ئوچۇق قىلىپ ئېيتقاندا ھەر بىرىمىزنىڭ نىشان- غايىمىز ھاياتى دۇنيادا باياشات تۇرمۇش، يۈز-ئابرۇي ئۈچۈن ئۆلۈپ-تىرىلىشىمىزگە قارىماي پۇل تېپىش، مال- دۇنيا يىغىش. كىم باي بولسا ياكى يۈز- ئابرۇيلۇق بولسا، ۋە ياكى ھوقۇق-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار نامبىرى

مەرتىۋىسى يۇقۇرى بولسا - شۇنى ئۇتۇق قازانغان، ھەقىقى پايدا تاپقان دەپ قاراش ئومۇملاشقان، ئەخلاق مىزانى پۈچەكلەشكەن بىر زامانىدا ياشاۋاتىمىز. ئەمما رەببىمىز ئاللاھنىڭ نەزىرىدە باي يا كەمبەغەل بولسۇن، مەرتىۋىسى قانچە يۇقىرى - تۆۋەن بولسۇن، ھەتتاكى ھېچ بىر كىشىنىڭ نەزىرىگە ئىلىنمايدىغان بولسۇن يۇقىرقى تۆت سۈپەت تېپىلسىلا پايدا ئالغان - ئۇتۇق قازانغان - نىجاتلىققا ئېرىشكەن ئادەم ماناشۇئادەمدۇر. ئاللاھ تائالا مەزكۇر سۈرىدە تۆت سۈپەتنى ئىخچام، ئىنتايىن ئوچۇق بىرشەكىلدە بايان قىلىپ « زامان بىلەن قەسەم» دەپ باشلىدى. ئاللاھ تائالانىڭ سۈرىنى قەسەم بىلەن باشلىغانلىقى، بايان قىلىۋاتقان تۆت ئەمەلنىڭ بىر بىرىدىن ئايرىلماس دەرىجىدە مۇھىم ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەپ تۇرۇپتۇ. شۇ نەرسە ئايدىڭكى نىجاتلىق پەقەت ۋە پەقەت شۇ تۆت خىل ئەمەللەرنىڭ ۋۇجۇتقا چىقىشىنى تەقەززا قىلىدۇ، ئۇنىڭدىن بىرەرسى كەم بولسا نىجاتلىق بولمايدۇ دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

قۇرئان كەرىم پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلى - ئەرەب تىلىدا نازىل قىلىنغان ئىلاھى كالامدۇر. قۇرئاننىڭ مەزمۇنى، ئىپادىلەش ئۇسلۇبى، بالاغەت ۋە پاساھەتتە ئىنتايىن يۇقىرى سەۋىيەدە ئەلبەتتە. ئەمما بۇ سۈرىدىكى مەزمۇنلار ئاممىباب ئۇسۇلدا بايان قىلىنغان بولۇپ، مەزمۇنىنى چۈشىنىش تولىمۇ ئاسان. ئەرەپ تىلى ۋە گراماتىكىسىدىن باشلانغۇچ سەۋىيىدىكى تالىپلارمۇ سۈرىنىڭ مەزمۇنىنى تولۇق چۈشىنەلىشى تامامەن مۇمكىن. قۇرئاننىڭ نازىل قىلىنىشى ئىنسانىيەتنىڭ توغرا يول تېپىشى، دۇنيا - ئاخىرەتتە سائادەت تېپىشى ئۈچۈندۇر. بۇ مۇبارەك سۈرىدە ئىنسانىنىڭ توغرا - ھەق يولدا مېڭىشى ئۈچۈن كەم بولسا بولمايدىغان تۆت ئەمەل بايان قىلىنغان بولۇپ، قىسقىچە ئېيتقاندا قۇرئاننىڭ ئاساسى مەزمۇنىنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقى ئۈچۈن ساھابىلار ئۆز ئارا ئۇچراشقاندا بىر - بىرىگە بۇسۇرىنى ئوقۇپ بېرىپ(تەۋسىيە قىلىپ) ئاندىن ئايرىلىدىغان گۈزەل ئەخلاق شەكىللەنگەن (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىن ئىككى كىشى ئۇچراشقاندا بىرى يەنە بىرىگە ئەسر سۈرىسىنى ئوقۇپ بەرمەستىن ئايرىلمايتى)[17]

بۇ ھەدىسىنىڭ مەزمۇنىدىن مەزكۇر سۈرىنىڭ مەزمۇنىنىڭ ناھايىتمۇ چوڭقۇر ۋە موھىم ئىكەنلىكىنى بىلەلەيمىز. ھەزرىتى ئىمامى شاپىئى بۇ سۈرە توغرىسىدا شۇنداق ئېيتقان ئىكەن « ئەگەر كىشىلەر پەقەت مۇشۇ سۈرىنىڭ مەنىسىنى چۈشۈنۈپ تەپەككۇر قىلىشقان بولسا، توغرا يول تېپىشلىرى ئۈچۈن بۇ سۈرە يېتەرلىك ئىدى» مانا بۇلار مەزكۇر سۈرىنىڭ ئەھمىيىتى ۋە خۇسۇسىيىتىنى تولۇق ئىپادىلەپ بېرىدۇ.

ئاللاھ تائالا بۇ سۈرىنىڭ بىرىنچى

17 تەبرانى- مۇئجەم ئەۋسەتتە، بەيھەقى- شۇئبى ئىماندا نەقىل قىلغان.

ئايتنى قەسەمنى ئىپادىلەيدىغان ئەرەب تىلىدىكى« و» ھەرپى بىلەن باشلىدى (زامان بىلەن قەسەم)، ئىككىنچى ئايتنى مۇئەييەنلەشتۇرۇشنى ئىپادىلەيدىغان ئەرەب تىلىدىكى ئالدى قوشۇمچى «ان» بىلەن باشلىدى، ئىككىنچى ئايەتنىڭ ئىككىنچى كەلىمىسىگە قاتتىق تەكتلەش ئۇچۇن كېلىدىغان، ئەرەب تىلىدىكى « ل» ھەرپىنى كەلتۇردى. يەنى ئىنسانلار ھاياتىدا (زىكىر قىلىنغان تۆت ئەمەلنى ئەمەلىيەتىدە ئورۇندىمىسا) ھەقىقەتەن زىيان ئۇستىدە، ھالاكەت ئۇستىدە ئىكەنلىكىنىڭ مۇھەققەقلىكىنى قەيت قىلدى. دېمەككى ئىنساننىڭ نىجاتلىققا ئېرىشىشى، ئاخىرەتنىڭ ھالاكىتىدىن - دوزاختىن قۇتۇلۇشى، پەقەت ۋە پەقەت ئاشۇ تۆت ئەمەلنى ئورۇنداش بىلەن بولىدىغانلىقى، ئۇنداق بولمىغاندا چوقۇم ھالاكەتتە قالىدىغانلىقى ئىنتايىن ئوچۇق، جانلىق شەكىلدە بايان قىلىنغان. يەنى ئىنسان ھاياتىدا ھەقىقى ئىمان، ياخشى ئەمەل، ئۆز ئارا ھەقنى تەۋسىيە قىلىش، بۇ يولدا ئۇچرىغان قىينىچىلىقلارغا سەۋرە قىلىشقا تەۋسىيە قىلىش قاتارلىق ئەمەللەر بولمايدىكەن، چوقۇم زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ ئاخىرەتتە ھالاكەتكە يۇزلىنىدۇ - دە، دوزاخ ئەھلىدىن بولۇپ كېتىدۇ.

بۇ يەردە تەكتلەشكە تېگىشلىك مۇھىم بىر نوقتا بار، ئۇ بولسىمۇ ئاللاھ تائالا بۇ سۈرىدە زىكىر قىلغان تۆت تۈرلۈك ئەمەلنى تولۇق ئورۇندىغانلارنىڭ قىيامەت كۈنىدىكى ھىساب - كىتاپتا نەتىجىلىك بولۇپ، ئەھلى جەننەتلەرنىڭ توپىغا قىتىلىدىغانلىقىنى مۇئەييەنلەشتۇردى. يۇقىرىقى سۆيەتلەرگە ئىگە كىشىلەرنىڭ مەھشەر كۈنىدىكى ئىمتاھاندىن ئۆتۈپ، جەھەننەمدىن قۇتۇلۇپ قالىدىغانلىقىنى بايان قىلدى. بۇ تۆت سۆيەتكە ئىگە كىشىلەرنىڭ مەرتىۋىسىنىڭ ناھايىتمۇ يۇقىرى ئىكەنلىكىنى، ئەڭ ئالى جەننەتكە كىرىدىغانلىقىنى تىلغا ئالمىدى. بۇنىڭدىن شۇنى چۈشۈنۈۋېلىشىمىز لازىمكى، قىيامەت كۈنىدىكى ھىساب - كىتاپتا ئەڭ تۆۋەن دەرىجىدىكى قۇتۇلۇش، (يەنى ئەڭ تۆۋەن نۇمۇر سىزىقى) مەزكۇر تۆت ئەمەلگە باغلىق بۇ تۆت ئەمەلنى ئورۇندىمىغان كىشىنىڭ ئەھلى جەننەتلەرنىڭ قاتارىدىن ئورۇن ئالالمايدىغانلىقىنى قەتئىيلىك بىلەن بايان قىلغان. ئەگەر مەزكۇر تۆت ئەمەلنى بىجا كەلتۈرگەنلەرنىڭ ئاخىرەتتىكى مەرتىۋىسى ناھايىتمۇ يۇقىرى، دېيىلگەن بولسا، ئۇ ۋاقىتتا بۇ تۆت ئەمەلنىڭ بەزىسىنى ئورۇنلاپ، بەزىسىنى ئورۇندىيالماي قالساقمۇ، جەھەننەمدىن قۇتۇلۇش ئىمكانىيىتىمىز بارئىكەن دەپ پەرەز قىلىش مۇمكىن ئىدى. ھاسىل كالام جەھەننەمدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئەڭ ئەقەللىسى بۇ تۆت ئەمەلنىڭ تولۇق ئورۇندىلىشى شەرت. ئەمما كۆپىنچىمىزنىڭ قارىشىدا ئىمان ئېيتقان كىشى نامازقاتارلىق بەزى ئىبادەتلەرنى قىلساق جەننەت دەرۋازىلىرى بىزگە ئوچۇق دەپ ئويلايمىز. ھەتتاكى بەزىلىرىمىز چىن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئىمان بولسىلا جەننەتكە كىرەلەيمىز دەيدىغان يۇزەكى قاراشتىكىلەرمۇ بار. ھەر بىر مۆئمىن - مۇسۇلمان كىشى بۇ سۇرىنىڭ مەزمۇنىنى تولۇق چۈشۈنۈپ تەپەككۇر قىلىشقان بولسا ئىدى، ئىمان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش بىلەن بىرگە ئۆز ئارا ھەقنى، سەۋرىنى تەۋسىيە قىلىشنىڭمۇ ئىنتايىن زۆرۈرلىكىنى تۇنۇپ يەتكەن بولاتتى.

سۇرىنىڭ بىرىنچى ئايىتىدە ئاللاھ تائالا «زامان» بىلەن قەسەم قىلدى، بۇ يەردە كەلگەن «ئەسر» كەلىمىسىنىڭ، زامان، دەۋر، ۋاقىت، ئەسر ۋاقتى، ۋە تىز ئۆتۈۋاتقان ۋاقىت... قاتارلىق نۇرغۇن مەنىلىرى بولۇپ، ئۆتكەن زامان - دەۋرنىڭ ھەر بىر سۆز - ھەرىكىتىمىزگە گۇۋاھ بولىدىغانلىقى، شۇنداقلا ناھايىتىمۇ تىزلىكتە ئۆتۈپ كېتىۋاتقان كۈن پېتىش ئالدىدىكى ئەسر ۋاقتىنىڭ تولىمۇ قىممەتلىك ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەپ، ۋاقتىنىڭ قەدرىنى بىلىش، ۋاقتىنى بىكار ئۆتكۈزمۈەتمەسلىكنى تەكتىلەيدۇ. دېمەككى يۇرىكىمىزنىڭ ھەر بىر سوقۇشى، بىزگە ھاياتىمىزنىڭ ئاخىرلىشىۋاتقانلىقىنى، ھىساپ - كىتاپ بېرىش ئۈچۈن پەرۋەردىگارىمىزنىڭ دەرگاھىغا توپلىنىدىغان ۋاقتىنىڭ يېقىنلىشىۋاتقانلىقىنى ئەسكەرتىدۇ.

سۇرىنىڭ ئۈچۈنچى ئايىتىدە ئاللاھ تائالا نىجاتلىققا ئېرىشىشنىڭ بىردىن بىر يولى بولغان، ئىمان، ياخشى ئەمەللەر، ھەقنى تەۋسىيە قىلىش، سەۋرىنى تەۋسىيە قىلىشتىن ئىبارەت تۆت ئەمەلنىڭ بايان قىلىنىشى، ئىمانىنى باشتا زىكرى قىلدى. چۈنكى ئىمان بولمايدىكەن، ئەمەللەرنىڭ ۋەزنى - ئەھمىيىتى بولمايدۇ.

1 - ئىمان دېگەن نىمە؟ بىز ئاللاھقا چىن قەلبىدىن ئىشىنىشنى ئىمان دەپ ئاتايمىز ئەلبەتتە. مەنىسى: - ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن بىرگە قايتا تىرىلىش، مەھشەردىكى ھىساب - كىتاب، ئاخىرەتتىكى جازا ۋە مۇكاپات، جەھەننەم ۋە جەننەتتىن ئىبارەت ئىنسان ئەقىل ۋە تۇيغۇنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئىدراك قىلالمايدىغان، ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرى - پەيغەمبەرلەر خەۋەر قىلغان ئىشلارنى تەستىقلاپ ئىشىنىشنى ھەقىقى ئىمان دەپ ئاتايدۇ.

ئىنسان شاھادەت كەلىمىسىنى تىلى بىلەن ئېيتىپ، چىن قەلبىدىن تەستىق قىلىش بىلەن ئىمان ئېيتقان بولىدۇ، ھەر قانداق بىر كىشى (ئاللاھتىن باشقا ئىبادەتكە لايىق ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئەلچىسى) دېگەن سۆزنى تىلى بىلەن دېسە، ئۇ كىشى مۇسۇلمان توپلۇمنىڭ بىر ئەزاسى ھىساپلىنىدۇ. مەزكۇر كەلىمە ئۇ كىشىنىڭ قەلبىدىن ئورۇن ئېلىپ، ئەملىيەتتە تەسىر كۆرسەتكەندە ھەقىقى مۆئمىن ھىساپلىنىدۇ. دېمەككى تىلى بىلەن دەپ قەلبىدە تەستىقلاش ماسلاشقاندا ئىمان مېۋە بېرىشكە باشلايدۇ - دە، سۆز ۋە ھەرىكەتتە ھەق بىلەن ناھەقنى، راس بىلەن يالغاننى،

ئىدراك قىلىدىغان، ئاللاھنىڭ كالامى رەسۇلۇللاھنىڭ سۈننىتىنى ھەرىكەت مېزانى قىلىدىغان ھالەت شەكىللىنىدۇ.

ھەركىم كۆيۈپ باقمىغان تەقدىردىمۇ ئوتنىڭ كۆيدۈرىدىغانلىقىنى بىلىدۇ، شۇڭا ئوتقا يېقىن يولىمايدۇ. بىز بولساق، ئاسى - گۇناھكارلارنىڭ قىيامەتتە جەھەننەمگە تاشلىنىپ، ئوتتا ئازاپلىنىدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز(ئىمان ئېيتىمىز) ئەمما شۇ ئوتقا تاشلىنىپ ئازاپلىنىشقا سەۋەپ بولىدىغان يامان ئىشلاردىن ھەزەر قىلمايمىز. مانا بۇ ئىماننىڭ قەلبىمىزدىن ئورۇن ئالمىغانلىقىنىڭ ئىپادىسى. ھەقىقى مۆئمىننىڭ سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولىشى كېرەك. ئۇنداق بولمايدىكەن كامىل مۆئمىن ھىساپلانمايدۇ

2 - ياخشى ئەمەل ياخشى ئەمەل دېگەن: - ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ ئەلچىسى بۇيرىغان ئىشلارنى قىلىش، توسقان ئىشلاردىن چەكلىنىشدۇر. ئاللاھ تائالا ياخشى ئەمەللەرنى بايان قىلىپ، سۈرە بەقەرىنىڭ - 177ئايىتىدە شۇنداق ئېيتىدۇ: ﴿ سىلەرنىڭ كۈن چىققان ۋە كۈن پاتقان تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈشۈڭلارنىڭ ئۆزىلا ياخشى ئەمەلگە ياتمايدۇ. بەلكى ئاللاھقا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، كىتابقا(يەنى ئاللاھ نازىل قىلغان كىتابلارغا)، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش، ئاللاھنى سۈيۈش يۈزىسىدىن خىش - ئەقرابالارغا، ئىبن سەبىللەرگە(يەنى پۇل - مىلىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغان مۇساپىرلارغا)، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازاتلىققا ئېرىشىشگە پۇل - مال ياردەم بېرىش، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، ئەھدىگە ۋاپا قىلىش، يوقسۇللۇققا، كىسەللىككە ۋە(ئاللاھنىڭ يولىدا قىلىنغان) ئۇرۇشقا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەمەلگە كىرىدۇ. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە كىشىلەر) راستچىل ئادەملەردۇر، ئەنە شۇلار تەقۋادار ئادەملەردۇر﴾

نەزىرىيە جەھەتتىن ئىمان بىلەن ياخشى ئەمەل ئايرىم ئۇقۇمدەك كۆرۈنسىمۇ ئەمىلىيەتتە بىربىرىدىن ئايرىلمايدىغان بىرى بىرىنى تولۇقلايدىغان، بىر بىرىگە چەمبەرچەس باغلانغاندۇر. بۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆۋەندىكى ھەدىسىدىن كۆرۈۋالالايمىز ((زىناخور مۆئمىنلىك ھالىتىدە زىنا قىلمايدۇ، ئوغرى مۆئمىنلىك ھالىتىدە ئوغۇرلۇق قىلمايدۇ، ھاراقكەش مۆئمىنلىك ھالىتىدە ھاراق ئىچمەيدۇ)) بۇ ھەدىسنى ئەبۇ ھۇرەيرە رىۋايەت قىلغان[18]

بۇ ھەدىس بىزگە، ھەر قانداق بىر كىشىنىڭ قەلبىدە ھەقىقى ئىمان بولىدىكەن، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ھىسابقا تارتىلىشقا ئىشىنىدىكەن، بۇنداق گۇناھ ئىشنى قىلمايدۇ دېگەن ھەقىقەتنى بىلدۈرىدۇ. ئاددى بىر مىسال ئالساق؛ يېرىم كېچىدە ماشىنا ھەيدەپ كېتىۋاتقان شوپۇر، ئەتراپ جىمجىت، ئوڭ - سولدا ھېچبىر ماشىنا يوق، ئەمما قىزىل چىراق يېنىقلىق ھالەتتە چىراققا قارىماستىن مېڭىشقا پىتىنالامدۇ؟

---

١٨ بۇخارى/ كىتابۇلھۇدۇد، مۇسلىم/كىتابۇل ئىمان

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

هەرگىز پىتنالمايدۇ.

چۈنكى دوقمۇشلارغا كۆزنەك ئورنىتىلغان، جەريمانە تۆلەشتىن، نۇمۇر تارتىلىشتىن قورقىدۇ... زىناخور بىلەن ئوغرى ۋە هاراقكەش، ئەگەر قىلمۇاتقان گۇناهىنى ئاللاهنىڭ كۆرۈپ تۇرىدىغانلىقى ۋە پەرىشتىلەرنىڭ خاتىرىلەپ تۇرىدىغانلىقىغا ئىشەنسە ئىدى، بۇنداق يامان ئىشلارنى قىلمايتتى. يېشىل - قىزىل چىراقلار خاتا يېنىپ قىلىشى، كۆزنەك كۆرمەي قىلىشى مۇمكىن، ئاللاهنىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ يازالماي قىلىشىنى تەسەۋۋۇر قىلىش مۇمكىنمۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ساهابىلارغا تەلىم بېرىپ ((ئاللاهنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلمەنكى كامىل مۆئمىن بولمايدۇ...)) دېگەن سۆزنى ئۇچ قېتىم تەكرارلىدى، ساهابىلار جىددىلىشىپ، «يا رەسۇلەللاه كىم ئۇ كامىل مۆئمىن بولمايدىغان ؟» دەپ سوراشتى. رەسۇلۇللاه جاۋاپ بېرىپ شۇنداق ئېيتتى((خوشنىسىنى خاتىرجەمسىز قىلغان ئادەم[19]))

ئەنەس رىۋايەت قىلىپ ئېيتىدۇكى رەسۇلۇللاه خۇتبە ئوقۇغاندا كۆپىنچە مۇنداق دەيتى((ئامانەتنى ساقلىيالمىغان ئادەمنىڭ ئىمان يوق، ئەهدىگە ۋاپا قىلمىغان ئادەمنىڭ دىنى يوق))

يۇقىرىقى ئايەت ۋە هەدىسلەر ياخشى ئىشنىڭ پەقەت نامازلا بىلەن چەكلىنىپ قالمايدىغانلىقىنى، سەمىمىيەت، راستچىللىق، مېهرىبانلىق، ئەپۇچانلىق ۋە سەۋرچانلىقتىن ئىبارەت، كىشىلىك هاياتتا كەم بولسا بولمايدىغان گۈزەل ئەخلاقلارنىڭمۇ ياخشى ئەمەل - ئىبادەت هىسابلىنىدىغانلىقىنى بىلدۇرىدۇ. دېمەككى ئاللاه ۋە ئاللاهنىڭ رەسۇلىنىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنى جاندىل بىلەن ئورۇنداش، ئۇرۇق - تۇققان، خوشنا - خۇلۇملار ئارا ئىتتىپاق ئۆتۈش، ئۆز ئارا كۆيۈنۈش، ئۆز ئائىلىسى ۋە ۋەتىنىنى قوغداش، ۋە ئاللاهنىڭ دىنىنىڭ غەلبىسى ئۈچۈن جىنىنى مىلىنى پىدا قىلىش... قاتارلىق ئەمەللەر يۇقىرىقى ئەسىر سۈرىسىدە زىكرى قىلىنۇاتقان ياخشى ئىش - سالىھ ئەمەللەردىندۇر.

3 - هەقنى تەۋسىيە قىلىش ئەرەب تىلىدىكى «هەق» سۆزى:- هەقنى راس - توغرا، هەقىقەتەن مەۋجۇت بولغان، مەۋجۇتلىقنى ئەقىل ئىتىراپ قىلغان، ئەخلاقى جەهەتتىن توغرا ۋە غايە - نىشانى ئېنىق... دېگەندەك كۆپ ئوقۇملارنى ئىپادىلەيدۇ.

«تاۋاسى - تەۋسىيە» سۆزى ئەرەپ تىلىدا ئۆز ئارا تەۋسىيە قىلىش، تەكىتلەش دېگەن مەنىلەرنى بىلدۇرىدۇ. هەقنى تەۋسىيە قىلىش ناهايىتى كەڭرى ئوقۇملارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مەسىلەن يولدا توپ ئويناۋاتقان بالىغا:- بالام توپنى كەڭرى يەردە ئوينا، بۇ يەردە توپ تەپسەڭلەر باشقىلارنىڭ ئەينەكلىرىنى چېقىپ قويىشىڭلەر

19 بۇخارى/كىتابۇلئادا، مۇسلىم كىتابۇلئىمان

مۇمكىن دەپ بالىغا نەسىھەت قىلغىنىڭىز ھەققىنى تەۋسىيە قىلىشىدۇر. ئاتا - ئانىسىنى قاخشاتقان بالىغا، ئاتا ئانىسىنى ھۆر مەتلىەش ھەققىدە نەسىھەت قىلغىنىڭىزمۇ ھەققىنى تەۋسىيە قىلغانلىقتۇر. باشقىلارنىڭ پۇلىنى يەۋلغان ئادەمگە نەسىھەت قىلىپ، ياكى بېسىم ئىشلىتىپ زىيانلانغۇچىنىڭ پۇلىنى بېرىشنى تەلەپ قىلغىنىڭىزمۇ ھەم ھەققىنى تەۋسىيە قىلغانلىقتۇر. كائىناتنىڭ ئېگىسى ئاللاھدۇر. ئاسمان زېمىن ئاللاھنىڭ مۇلكىدۇر. زېمىندا ئاللاھنىڭ ھۆكمى ئىجرا قىلىنىشى كېرەك، ئاللاھنىڭ قانۇنى بىلەن ئەدلى - ئادالەت بەرپا قىلىنىشى لازىم دەپ جاكارلاپ شۇ يولدا كۆرەش قىلغىنىڭىز بولسا ھەققىي مەنىدىكى ھەققىنى تەۋسىيە قىلغانلىقتۇر. ھەققىنى تەۋسىيە قىلىشنىڭ ئەڭ يۇقىرى مەنزىلى مانا شۇدۇر.

4 - ئۆز ئارا سەۋرى قىلىشنى تەۋسىيە قىلىش. سەۋرى قىلىش دېگەن: تائەت - ئىبادەتنىڭ مۇشەققەتلىرىگە، رەڭگا - رەڭ دۇنيانىڭ قىزىقتۇرۇشلىرىغا، باشقا كىشىلەرنىڭ قىينىچىلىق ۋە كىسەللىك قاتارلىقلارغا سەۋرى قىلىش، ۋە ئاچچىقىنى يېڭىش... دېگەندەك ئوقۇملارنى بىلدۇرىدۇ. مەزكۇر سۈرىدە زىكىر قىلىنغان سەۋرىنى تەۋسىيە قىلىش بولسا، يۇقىرىقىلاردىن باشقا، ھەققىنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن قىلىنغان تەبلىغ - دەۋەت يولىدا ئۇچرىغان قىينىچىلىق ۋە توسالغۇلارنى يېڭىش، يەتكەن ئەزىيەتلەرگە سەۋرى قىلىش ۋە ئاللاھ يولىدا قىلىنغان جىھادنىڭ مۇشەققەتلىرىگە سەۋرە قىلىش دېگەنلەرنى كۆرسىتىدۇ.

بىرسىنىڭ ھەققىنى بەرمىگەن كىشىگە باشقىلارنىڭ ھەققىنى بېرىش توغرىسىدا نەسىھەت قىلغان كىشىنىڭ دەككىسىنى يېيىشى، باتىل يولدا ماڭغان كىشىگە ھەق يولنى تەۋسىيە قىلغان كىشىنىڭ تەنقىت ۋەياكى تەھدىتكە ئۇچرىشى تەبىئى ئەھۋال. چۈنكى بىزدە «ھەق گەپ ئاچچىق» دېگەن ھىكمەتلىك سۆز بار. شۇنىڭ ئۈچۈن رەببىمىز بىزنى ھەققىنى تەۋسىيە قىلىش يولىدا ئۇچرىغان قىينىچىلىقلارغا چىداش ھەمدە باشقىلارنىمۇ چىدامچان بولۇشقا تەۋسىيدە بولىشىمىزنى بۇيرۇيدۇ. خۇددى ئىمان بىلەن ياخشى ئەمەل بىر - بىرىدىن ئايرىلمىغاندەك، بۇ ئىككى سۈپەتمۇ بىر بىرىدىن ئايرىلالمايدىغان، ھەر ئىككىلىسى ئىنتايىن مۇھىم بولغان ئەمەللەردىندۇر.

«ياخشى كىشى» دەپ تەرىپلەنگەن ھەرقانداق بىر ئىنسان، ھەق - توغرا سۆز ھەربىرىنى ئۆزى قىلىش بىلەن چەكلىنىپ قالماي، باشقىلارنىمۇ شۇ ياخشى ئىشقا باشلاشنى ئىسلامى - ئىنسانى بۇرچۇم دەپ قارايدۇ ئەلۋەتتە، ئاخىرقى پەيغەمبەر ئۈممىتى بولغان بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ئەڭ گۈزەل ئەخلاقلىرىمىزدىن بىرى، ئۆزى ياخشى كۆرگەننى باشقىلارغىمۇ ياخشى كۆرۈش، ئۆزى مەنپەئەتلەنگەندىن باشقىلارنىڭمۇ مەنپەئەتلىنىشىنى ئارزۇ قىلىشتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىماندا مۇستەھكەم تۇرۇپ، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش بىلەن بىرگە، باشقىلارنىمۇ ياخشىلىققا دەۋەت قىلىش يامانلىقتىن توسۇش، بىزنىڭ ۋەزىپىمىز ۋە بۇرچىمىزدۇر. يۇقىرىدا ئېيتىلغاندەك يامان ئىشتىن توسۇش جەريانىدا يولۇققان قارشىلىقلارغا چوقۇم سەۋرى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار نامبىرى

قىلىشىمىز، بۇ يولدا تەۋرەنمەي مېڭىشىمىز لازىم. يامان ئىشتىن توسۇش توغرىسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەلىم بېرىپ شۇنداق دەيدۇ:_ ((كىمكى يامان ئىشنى كۆرسە قولى ـ كۈچى بىلەن توسسۇن، كۈچى يەتمىسە ئاغزى بىلەن توسسۇن، ئۇنىمۇ قىلالمىسا قەلبىدە نارازىلىقىنى ئىپادىلىسۇن، بۇ ئىماننىڭ ئەڭ ئاجىز دەرىجىسى[20]))

بىز بىرەر يامان سۆز ـ ھەرىكەتنى كۆرگەن ھامان پۈتۈن كۈچىمىز، ۋە سالاھىيىتىمىزنى ئىشقا سېلىپ ئۇ ئىشنى توسۇشىمىز لازىم. كۈچىمىز يەتمىسە ئاغزىمىز، قەلبىمىز ئارقىلىق توسۇشىمىز، ئۇنىڭغا ئىمكانىيىتىمىز يار بەرمىسە قەلبىمىزدە شۇ ئىشقا نارازىلىق بىلدۈرۈپ، پۇرسەت كۈتۈشىمىز، قادىر بولالىغاندا چوقۇم توسۇشىمىز كېرەك. ئىمان بىزدىن شۇنى تەلەپ قىلىدۇ سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزنى ئاللاھ تائالا ﴿ سەن ھەقىقەتەن گۈزەل ئەخلاققا ئىگەسەن﴾ دەپ سۈپەتلىدى. ساھابىلار مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ـ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن، رەسۇلۇللاھنىڭ ئەخلاقى ھەققىدە سورىغان سوئاللىرىغا:_ ((سىلەر قۇرئان ئوقۇمامسىلەر؟ رەسۇلۇللاھنىڭ ئەخلاقى قۇرئان ئىدى)) دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 23 يىللىق ئەلچىلىك ھاياتىدا ۋەزىپىسىنى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدە كامىل ئورۇنداپ، گۈزەل ئەخلاق، ئەقىل ـ پاراسەت، سەمىمىيەت، چىدامچانلىق، مېھرىبانلىق... قاتارلىق نۇرغۇن جەھەتلەردە بىزگە ئۈلگۈلۈك رولىنى قالدۇرۇپ كەتتى. قەدىردان پەيغەمبىرىمىز دەۋەتنىڭ دەسلەپكى يىللىرىدا، مەككىدە كىچىلىرى ئۆيمۇ ـ ئۆي بېرىپ، خەۋپكە، ھىرىش ـ چارچاشقا قارىماستىن مەخپىي دەۋەت ئېلىپ باراتتى، ئاشكارا دەۋەتنى قانات يايدۇرغاندا، جەمەتلىرى بىلەن بىرلىكتە، يىللارچە سۇ سىز گىياھسىز چۆللەردە قاتتىق مۇھاسىرىنىڭ ئازابىنى تارتىپ تۇرۇپمۇ ۋايسىماپ باقمىدى. جاھلىيەت دەۋرىدە كاپىر تۇققانلىرىغا ياتلىق بولغان قىزلىرى تالاق قىلىپ ھەيدىلىپ، ئىززەت ـ ئابرويى دەخل ـ تەرىزگە ئۇچرىغاندىمۇ ئىككىلىنىپ قالماستىن دەۋەتنى داۋاملاشتۇردى. تائىپ كوچىلىرىدا چالما كېسەك قىلىنىپ قوغلانغاندا ئىرادىسى تەۋرىنىپ قالمىدى... بىز شۇ ئىرادىلىك زاتنىڭ ئۈممەتلىرىمىز. قۇرئان ۋە سۈننەت تەلىماتلىرىنى ئۆزىمىزگە يولباشچى قىلىپ، پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، تەۋرەنمەستىن، ۋايسىماستىن، بوشاشماستىن دەۋەتنى ئومۇملاشتۇرۇپ، ياخشى ئىشقا بۇيرۇپ، يامان ئىشتىن توسۇپ، يەر يۈزىدە ئىلاھى قانۇن ـ نىزام بويىچە ئەدلى ـ ئادالەتنىڭ ئورنىتىلىشى ئۈچۈن، مىللىمىزنى جېنىمىزنى پىدا قىلالايدىغان روھقا ئىگە بولغىنىمىزدا ئاللاھ تائالانىڭ «ياخشى ئۈممەتسىلەر» دەپ ماختىغان شەرەپلىك نامىمىزغا يۈز كەلتۈرىمىز، ۋە ئاخىرەتتە رەسۇلۇللاھقا خاس قىلىنغان كەۋسەر بۇلىقىدىن ئىچەلەيمىز. ئاللاھ تائالا ھەممىمىزنى تىلىمىز ـ دىلىمىز ـ سۆزىمىز ـ ۋە ھەرىكىتىمىزدە بىر، مۆمىن ـ مۇسۇلمانلاردىن بولۇشىمىزغا مۇۋەپپەق قىلغاي. ئامىن!

20 سەھى مۇسلىم/كىتابۇلئىمان